

Esa Iivonen, johtava asiantuntija, MLL

Lapsen oikeuksien ajankohtaispäivä 14.11.2017

Valtiovarainministeriön Avoin hallinto -hanke

Lapsivaikutusten arviointi – vaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Vaikutusten arviointeja, mitä vaikutuksia päätöksellä on?

- **Ihmisten hyvinvointiin** (ihmisten hyvinvointiin kohdistuvat vaikutukset)
 - **Lapsivaikutusten arviointi** (vaikutukset lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen)
- **Ympäristöalueen tilaan** (ympäristövaikutukset)
- **Organisaation toimintaan ja henkilöstöön** (organisaatio- ja henkilöstövaikutukset)
- **Organisaation talouteen** (taloudelliset vaikutukset)

Lapsivaikutusten arviointi

- Lapsivaikutusten arvioinnissa tarkastellaan **lasten hyvinvointiin ja oikeuksiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisuutena.**
- Lapsia koskevissa toimissa on **ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu** (YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kappale).
- Lapsivaikutusten arviointi on **väline lasten etujen selvittämiseen.**

Miten päätös voitaisiin tehdä lasten kannalta parhaalla tavalla?

- Lapsivaikutusten arvioinnilla selvitetään, **miten päätös/toiminta voitaisiin toteuttaa lasten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.**
- **Lapsen oikeuksien sopimus (LOS)** ja siinä turvatut oikeudet muodostavat perustan arvioinnille. Arvioinnissa on huomioitava myös **tilanteeseen liittyvä muu lainsäädäntö**. Esim. perusopetusta arvioitaessa sitä koskeva lainsäädäntö.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet

- **Lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla)**
- **Syrjimättömyys (2 artikla)**
- **Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla)**
- **Lapsen näkemysten kunnioittaminen / oikeus tulla kuulluksi (12 artikla)**

Lapsen oikeuksien sopimuksesta

Lapsen oikeuksien sopimus

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Lapsen oikeuksien sopimuksesta tietoa

lapsiasiavaltuutetun toimiston sivuilla

<http://www.lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/> ja

Lapsenoikeudet.fi-sivuilla <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

<http://lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/komitean-yleiskommentit/>

Miksi lapsivaikutusten arviointi?

(1)

- Tuo tietoa lapsia koskevan / lapsiin vaikuttavan päätöksenteon perustaksi.
- Tuo tietoa lapsia koskevan / lapsiin vaikuttavan toiminnan kehittämisen perustaksi
- Mahdollistaa **lasten edun ensisijaisuuden huomioon ottamisen** lapsiin vaikuttavissa päätöksissä (LOS:n 3 artikla lapsen edun ensisijaisuudesta).

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (2)

- Tuo näkyväksi **erilaisessa tilanteessa olevien lasten ja nuorten tarpeet** (syrjimättömyys, eriarvoisuuden vähentäminen ja oikeudenmukaisuus, LOS:n 2 artikla).
- Tuo esiin **vaikutukset lasten hyvinvointiin ja kehitykseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä** (lapsen oikeus kehittymiseen, LOS:n 6 artikla).
- Tuo **lasten ja nuorten kokemusasiantuntijuuden käyttöön** (lapsen oikeus tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen, LOS:n 12 artikla)

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (3)

- Arvioinnilla saadaan **suosituksia päätöksentekoa / toiminnan kehittämistä varten ja siten parempia päätöksiä ja toimintaa.**
- Lasten hyvinvoinnin kannalta hyvät päätökset ovat **myös taloudellisesti kestävämpiä. Hyvinvoinnin ja terveyden perusta** rakentuu lapsuudessa.
- Vaikutusten arviointi lisää päätöksenteon ja toiminnan kehittämisen **läpinäkyvyyttä ja moniarvoisuutta.**
- **Selkeyttää ja jäsentää** valmistelua ja päätöksentekoa.

Vaikutusten arviointi eri vaiheissa

Ennakkoarviointi: Suunnitteilla olevan päätöksen eri vaihtoehtojen vaikutuksia arvioidaan ennen päätöksen tekemistä.

Seuranta-arviointi: Selvitetään, minkälaisia vaikutuksia tehdyllä päätöksellä tai toiminnalla on ollut.

Prosessiarviointi: Vaikutuksia arvioidaan päätöksen toimeenpanon yhteydessä.

→ Eri vaiheissa tehdyt arvioinnit täydentävät toisiaan.

Kerätty tieto kumuloituu.

Vaikutukset voivat olla erityyppisiä

- Vaikutuksia voidaan jaotella esimerkiksi näin
 - myönteiset – neutraalit – kielteiset vaikutukset
 - välittömät – välilliset vaikutukset
 - vaikutukset kohdealueella – muualla
 - tarkoitetut – ei-tarkoitetut vaikutukset
 - ennakoidut – ennakoimattomat vaikutukset

Lapsivaikutusten arviointi osaksi julkisen vallan toimintaa

- Lapsivaikutusten arvioinnin tulisi olla **säännönmukainen osa valmisteluprosessia ja toiminnan arviointia.**
- Arvioinnin toteuttamisessa **voidaan käyttää erilaisia menettelytapoja.** Isoissa asioissa tehdään laajempi arviointi. **Moniammatillista osaamista** tulee tarvittaessa hyödyntää arvioinnissa.
- **Arvioinnin tulokset on otettava huomioon** jatkovalmistelussa ja päätöksenteossa.

Lapsivaikutusten arvioinnissa hyödyllisiä oppaita ja ohjeistuksia

(1)

Liisa Heinämäki – Tapani Kauppinen: Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä (THL, 2010) <https://www.julkari.fi/handle/10024/80048>

Lapsivaikutusten arviointi kunnassa ja maakunnassa (MLL:n ohje, 2017) <https://www.mll.fi/kumppaneille/kuntayhteistyö/lapsivaikutusten-arviointi-kunnassa-ja-maakunnassa/>

Ohjeita ja näkökulmia lapsivaikutusten ennakoarviointiin kunnan päätöksenteossa (Suomen Unicef, 2015) www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/lapsiystavallinen-materiaalipankki

Sirpa Taskinen: Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen (Stakes, 2006) <http://www.julkari.fi/handle/10024/75271>

Lapsivaikutusten arvioinnissa hyödyllisiä oppaita ja ohjeistuksia (2)

Lapsivaikutusten arviointi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa – Ohjeistus (Suomen ev.-lut. kirkko, 2015)

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/89A630F75C56617FC2257C5A00489E6D/\\$FILE/LAVA_ohjeistus_2015_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/89A630F75C56617FC2257C5A00489E6D/$FILE/LAVA_ohjeistus_2015_www.pdf)

Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta (STM:n julkaisuja 2016:2)

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75241>

Salme Sundquist & Leena Oulasvirta (toim.) Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa (Kuntaliitto, 2011)

http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=2572

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

- **Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE-ohjelma) tukee ja mallintaa lapsivaikutusten arvioinnin ja lapsibudjetoinnin käyttöönottoa** valtion, kuntien ja maakuntien toiminnassa.
- LAPE-ohjelman hankesuunnitelma:
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74904>
- LAPE-ohjelman projektisuunnitelmat: <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/projektisuunnitelmat>